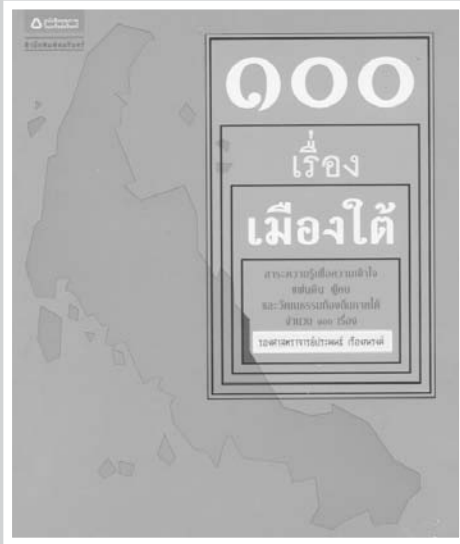

[You are what you read]

รวีวรรณ ขำพล

บรรณารักษ์ชำนาญการ 8 หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี
สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี

100 เรื่องเมืองใต้

ผู้แต่ง ประพนธ์ เรืองณรงค์
ชื่อเรื่อง 100 เรื่องเมืองใต้
ฉบับพิมพ์ พิมพ์ครั้งที่ 1
ข้อมูลการพิมพ์ กรุงเทพมหานคร :
อมรินทร์, 2553.
จำนวนหน้า 421 หน้า : ภาพประกอบ.
ISBN 978-616-7080-24-6
ราคา 295 บาท

ร้อย เรียงร้อยรจนเรื่อง อักษรา
เรื่อง เล่าจากอดีตมา มอบไว้
เมือง มิ่งเผ่าพงศา บ้านเกิด
ใต้ แห่งความหลังให้ หลากล้นถวิลถึง

รองศาสตราจารย์ประพนธ์ เรืองณรงค์ ได้
ประพันธ์บทกลอนข้างต้นไว้ในหน้าคำนำ
ของผู้เขียน แสดงให้เห็นถึงความผูกพัน
อย่างลึกซึ้งของผู้เขียนกับเมืองใต้ ผู้เขียนได้
ถ่ายทอดความรู้ความผูกพัน และประสบการณ์
ไว้ใน “100 เรื่องเมืองใต้” รวมเรื่องราวที่
หลากหลาย เช่น ภาษาถิ่น วรรณกรรม
พื้นบ้าน ความเชื่อ และค่านิยมของชาวไทย-
พุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสาย
จีนในดินแดนภาคใต้ ที่ล้วนสืบทอดมาตั้งแต่
โบราณกาล เช่น ประเพณีต่างๆ ศิลปะ
การแสดง กีฬา ดนตรี รวมทั้งเรื่องเล่า
เกี่ยวกับประวัติศาสตร์บุคคล และประวัติ
สถานที่ ตลอดจนชนพืชและสัตว์เลี้ยงในท้องถิ่น
ที่ล้วนแต่บ่งบอกถึงวิถีชีวิตของชาวใต้

เริ่มประทับใจตั้งแต่เรื่องที่ 1 สำนวนชาวใต้
ซึ่งกล่าวถึงสำนวนเปรียบเทียบของชาวใต้ ที่
เปรียบเทียบกับสิ่งที่เคยพบเห็น ทำให้ภาษามีศิลปะ
และมีความหมายชัดเจน รวมทั้งสะท้อนความเชื่อ
ค่านิยม และความคิดในแง่มุมต่างๆ ได้อย่างน่าสนใจ
ตัวอย่างสำนวนชาวใต้เกี่ยวกับการบอกลักษณะ
รูปร่างหน้าตาและกิริยาอาการ เช่น

“พีเหมือนหมูลด” หมายถึงอ้วนเหมือนหมูตอน
“สูงเหมือนร้านเปรต” ร้านเปรต หมายถึง ร้าน

สำหรับตั้งเครื่องสังเวทแก่เปรตในงานบุญเดือนสิบ โดยตั้งร้านให้สูงเหมาะสมกับส่วนสูงของเปรต ดังนั้น ใครที่มีรูปร่างผอมสูง จึงถูกเปรียบเทียบกับคนนี้

“หน้าด้านเหมือนวานลิง” วานลิง คือส่วนกันของลิง มีความหนากว่าส่วนอื่น ๆ มันจึงไม่รู้สึกลับเจ็บเมื่อใช้ครูดกับต้นไม้ จึงเอาความหนาดังกล่าวนี้ไปเปรียบเทียบกับคนหน้าด้าน

“หน้าเหียงเหมือนหมาครกเหียง” หน้าเหียงหรือหน้าเหียงคือหน้าตาบูดเบี้ยวทำนองบอกบุญไม่รับ หมาครกเหียง หมายถึงหมาโตนครกหินทับร่างมัน (เหียง = ทับ) หมาจึงเจ็บปวด ทำหน้าเหียง

ลักษณะการนอนมีการเปรียบเทียบหลายสำนวน เช่น

“นอนหงนหัววันแยงวาน” คือนอนตื่นสายจนแสงตะวันส่องมาแยงเข้าไปในรูทวาร หรือรูก้น

“นอนแบบโนราโรงแพ” หรือ “นอนเงียบเหมือนโนราโรงแพ” หมายถึง การแข่งขันหรือประชันโนรา ซึ่งโนราแต่ละโรงต่างทุ่มเทกันอย่างเต็มที่ แม้เหน็ดเหนื่อยอย่างไรก็ไม่คำนึง ขอให้ได้ชัยชนะเพื่อเกียรติยศและศักดิ์ศรี แต่หลังจากรู้ว่าตนเป็นฝ่ายแพจึงพากันหมดใจ ต่างทอดตนลงนอนอย่างสิ้นเรี่ยวแรง

ส่วนเรื่องที่ 2 สำนวนชื่อบ้านนามเมืองภาคใต้ ได้กล่าวถึงชื่อบ้านนามเมืองที่มาผูกเป็นคำคล้องจองสะท้อนสภาพสังคม เศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์ ภาษา และวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น

“เมืองลุงมีดอน นครมีท่า
เมืองตรังมีนา สงขลามีบ่อ”

เมืองลุงหรือเมืองพัทลุงมีพื้นที่เป็นดอนหรือเนินชื่อหมู่บ้านมีคำว่าดอนนำหน้า เช่น ดอนหลา (ดอนศาลา) ดอนเค็ด และดอนคัน นครศรีธรรมราชอยู่ริมทะเลมีท่าเรือหลายแห่ง ตัวอย่างชื่อหมู่บ้าน เช่น ท่าม้า ท่าวัง และท่าแพ ตรังมีการทำนามาก่อนทำสวนยางพารา มีชื่อหมู่บ้านขึ้นต้นด้วยคำว่านา

หลายแห่ง เช่น นาโยง นาท่าม นาบินหลา (บินหลา หมายถึง นกยางเขน) ส่วนสงขลานั้นมีการขุดบ่อน้ำจืดไว้ดื่มกิน เพราะอยู่ริมทะเลสาบ ชื่อหมู่บ้านมักนำหน้าด้วยคำว่าบ่อ เช่น บ่อยาง (ชื่อตำบลในตัวเมือง มักเรียกแทนชื่อเมืองสงขลา) บ่อทรัพย์ บ่อเตย และบ่อโต (ประตู)

“สงขลาหอน นครหมา” สำนวนนี้มักจะได้ยินกันบ่อยๆ หมายถึงการใช้คำพูดของชาวสงขลาและชาวนครศรีธรรมราช คำว่าหอนและหมา ต่างเป็นคำปฏิเสธ หมายถึง ไม่ หอนตรงกับหอนในคำไทยโบราณ แปลว่าเคย ดังนั้นคำว่า “ไม่ไป ไม่กิน ไม่ทำ” ชาวสงขลามักพูดว่า “ไม่หอนไป ไม่หอนกิน ไม่หอนทำ” หมายถึง ไม่เคยไป ไม่เคยกิน ไม่เคยทำ หรือพูดสั้นๆ ว่า หอนไป หอนกิน หอนทำ เป็นที่เข้าใจกัน ส่วนชาวนครศรีธรรมราชนั้นพูดว่า หมาไป หมากิน หมากทำ หมายถึง “ไม่ไป ไม่กิน ไม่ทำ”

“ปะห้วนหอน – ปะตืน” จากเรื่องที่ 7 ปะเป็นคำไทยถิ่นใต้ แปลว่า ทิศ ทาง ด้าน และ ฝ่าย เช่น ปะซ้าย ปะขวา หมายถึง ฝ่ายซ้าย ฝ่ายขวา ส่วนคำว่าปะที่หมายถึงทิศของชาวใต้ในอดีต มีดังนี้
ปะตืน หมายถึง ทิศเหนือ
ปะห้วนหอน หมายถึง ทิศใต้
ปะตอก หมายถึง ทิศตะวันตก
ปะออก หมายถึง ทิศตะวันออก

สำหรับเรื่องที่ 15 -18 นั้น เกี่ยวกับ คำจีน คำมลายู คำภาษาอังกฤษ และคำภาษาเขมร ในภาษาถิ่นใต้

ตัวอย่างคำจีนในภาษาถิ่นใต้ ได้แก่ คำว่า โกบี้ หมายถึง กาแฟ โกบี้้อ หมายถึง กาแฟไม่ใส่นม หรือกาแฟดำ โกบี้ฉ่ำ หมายถึงกาแฟผสมชา ถ้าชาใส่นมเรียกว่า เส่ล้อง ส่วนอาหารเช้าที่กินกับโกบี้หรือเส่ล้องคือชะไชย คำเต็มว่าอีจก้วย หรือ อิวชะไชย ซึ่งเป็นภาษาจีนแต้จิ๋ว ชะไชยภาคใต้ตรงกับปาห้องโก๊ภาคกลาง แต่ปาห้องโก๊ภาคกลางเป็นขนมชนิดหนึ่ง

ของภาคใต้ ปาห์องโก้เป็นภาษาจีนกวางตุ้ง แปลว่า
ขนมน้ำตาลขาว

ตัวอย่างคำมลายูในภาษาถิ่นใต้ เมื่อนำมาใช้มัก
ออกเสียงสูงหรือเสียงจัตวาที่คำท้าย ได้แก่ มูซัง ออก
เสียงเป็น มูสัง หมายถึง อีเห็น เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วย
นม พวกเดียวกับชะมด ตีมา ออกเสียงเป็น ตีหมา
หมายถึงภาษาตะวันตกน้ำจากบ่อ ทำด้วยกาบหมาก หรือ
กาบเหลาชะโอน และ ลาดตา ชาวใต้ออกเสียงเป็น
ลาด้า หมายถึง บ้าจี้

ตัวอย่างคำภาษาอังกฤษในภาษาถิ่นใต้ ได้แก่
ยาแหร็ด ยี่มคำสุดท้ายของ คำว่า ซิกาแรต (Cigarette)
ผสมกับคำว่ายา ซึ่งหมายถึง มวนยาหรือบุหรี่ และ
คำยืมภาษาอังกฤษที่ชาวใต้เรียกตามยี่ห้อ หรือชื่อ
บริษัทที่ผลิตสินค้า เช่น ไมโครโฟน ที่พูดเครื่องขยาย
เสียง ชาวใต้บางถิ่นเรียก “หิวซัว” เพราะผลิตจาก
บริษัทชัวร์ (Shure) ผู้เห็นไมโครโฟนแล้วชอบ
กระโดดเข้าหา และพูดอย่างไม่มีสถานะหยุด ชาวใต้
เรียกว่า “พวกบ้าหิวซัว”

ตัวอย่างคำภาษาเขมรในภาษาถิ่นใต้ ได้แก่
“หญ่าเตรย” หรือ “หญ่าซี่เตรย” หมายถึงหญ่าเจ้าชู้
มาจากคำเขมรว่า ก็อนเตรย คำว่า “มิก” ของชาวใต้
หมายถึง ตีมอย่างกระหาย หรือตีมอย่างรวดเร็ว
มาจากคำเขมรว่า พรอเม็ก และ คำว่า “ซับ” หมายถึง
มันคง แข็งแรง ตรงกับคำเขมรว่า ซาบ ออกเสียงว่า
เจ็อบ เช่น ผูกเงื่อนเสียวซับ หมายถึงผูกเงื่อนแข็งแรง
อยู่ซับ หมายถึงอยู่แข็งแรง และพูดซับ หมายถึง
พูดชัดเจน

เรื่องที่ 28 - 40 เกี่ยวกับเรื่องศิลปะการแสดง
และดนตรีพื้นบ้านของชาวใต้ ประกอบด้วยเรื่อง
เสน่ห์โนรา นางนวลสำลี-นางศรีคงคา โนราเต็มบ้าน
เต็มอยู่ต้ง โนราฟุ่มทewa หนึ่งกั้น ทองหล่อ จากโนรา
ถึงมะโย่ง จากหนังตะลุงถึงว้ายังเข็ยม ฤาษีเส่ง-
ยักษ์บ้า ดนตรีหนังตะลุง ลิเกฮูลู-ลิเกป่า ร่องเง็ง-
ร่องแห้ง สีละ VS มวยไทย และกาหลอ

กาหลอเป็นวงดนตรีพื้นบ้านของภาคใต้ สำหรับ
ประโคมในงานศพ แต่บางท้องถิ่นใช้ประโคมในงาน
มงคล เช่น งานบวชภาค งานแต่งงาน และงานอื่นๆ
ปัจจุบันหาดูกาหลอได้ยากมาก กาหลอนั้นประกอบ
ด้วยเครื่องดนตรี 3 อย่าง คือ 1) กลองทน หรือ กลอง
แขก เป็นกลอง 2 หน้า 2 ใบ 2) ข้องโหม่ง 1 ใบ และ
3) ปี่ห่อหรือปี่ชวา 1 เลานักดนตรีกาหลอมักเรียกว่า
นายทน นายข้อง และนายปี่ ดนตรีกาหลอเมื่อ
ประโคมแล้วเสียงไพเราะวิเวกโหยหวนคล้ายปี่พาทย์
และก่อนบรรเลงมีพิธีเบิกปากปี่ ประกอบด้วยดอกไม้
รูปเทียน หมาก 9 คำ ผ้าขาว 2 ผืน เงินค่ายกครู
6 สลึง และมีเครื่องประกอบพิธี เช่น มี “ที่สืบสอง”
หมายถึงอาหารคาวหวานและผลไม้ 12 อย่างไม่ซ้ำกัน
สำหรับบูชาครู

ผู้เขียนยังได้รวบรวมเรื่องราวของพระภิกษุที่มี
บุญบารมี มีชื่อเสียงขจรขยายและเป็นที่ยู่อักกันมา
ช้านาน ได้แก่ หลวงพ่อแช่มหรือพระครูวิสุทธิวงศา
จารย์ญาณมุนี แห่งวัดฉลอง จังหวัดภูเก็ต พุทธทาส
ภิกษุหรือพระธรรมโกศาจารย์ แห่งสวนโมกขพลาราม
จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลวงพ่อพัฒน์ นารทะ แห่งวัด
พัฒน์นาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ท่านปัญญา
นันท์ภิกษุหรือพระพรหมมังคลาจารย์ซึ่งเกิดที่จังหวัด
พัทลุงและประจำอยู่ที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัด
นนทบุรี

สำหรับเรื่องประเพณีของชาวใต้นั้น ผู้เขียนได้
กล่าวถึง ประเพณีการเกิด ประเพณีการตาย ของชาว
ไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ไว้อย่างน่าสนใจ รวมทั้ง
ประเพณีงานบุญเดือนสิบ ประเพณีลากพระ ขึ้น
เบญจจาดน้ำ พิธีลาซัง จากกินเหนียวถึงมาแกปูโละ
อาซุรอก สุหนัต-มาโชะยาวิ และเรื่องอื่นๆ ล้วน
น่าสนใจอย่างยิ่ง

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับ
ภาคใต้ไว้หลากหลายด้านหลากหลายแง่มุมนับเป็น
มรดกอันล้ำค่าของชาวใต้ที่ควรเก็บรักษาไว้สืบไป (๕)